

a mało pedagogicznym. Pedagog–praktyk szukający wskazówek co do tego, jak wykorzystywać pieśni w swojej pracy wychowawczej, niewiele ich tu odnajdzie. Innym, mniejszym brakiem, jest nadmierna powierzchowność w prezentacji niektórych zagadnień filozoficznych. Dotyczy to przede wszystkim problematyki wartości.

Podsumowując, w książce *Człowiek i Bóg w pieśni. Studium antropologiczno-pedagogiczne* A. Sojka w dużym stopniu wywiązała się z postawionego przed sobą zadania. Omawiana pozycja jest twórczą i, pomimo pewnych braków, udaną próbą stosowania metody fenomenologicznej w pedagogice i w badaniach nad wytworami kultury.

*Tomasz Leś**

**Mirosław Wierzbicki, *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*,
Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 2011, ss. 260.**

Publikacja pt. *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*, której autorem jest ks. Mirosław Wierzbicki SDB¹, ukazała się nakładem Wydawnictwa Salezjańskiego w 2011 roku. Problematyka pracy ma swoje podstawy w działalności księdza Jana Bosko, zapoczątkowanej w 1841 roku we Włoszech. Praca edukacyjna podjęta przez tego wychowawcę z Turynu miała na celu nie tylko wychowywanie dobrego chrześcijanina, ale i uczciwego obywatela, za pomocą metody zwanej systemem prewencyjnym.

Jak stwierdza autor pracy, główną inspiracją dla powstania książki był rozwój niepublicznego szkolnictwa katolickiego. Nie bez znaczenia był również fakt, że ks. M. Wierzbicki jest członkiem Towarzystwa Salezjańskiego, oraz to, że od początku pobytu w tym zgromadzeniu zakonnym miał kontakt ze szkołą, sam był nauczycielem i zajmuje się wychowaniem młodzieży w Polsce i za granicą. Warto podkreślić też fakt, że w dotychczasowej literaturze polskiej można odnaleźć stosunkowo niewiele prac traktujących o nauczycielu szkoły salezjańskiej.

* Mgr Tomasz Leś – doktorant w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, magister pedagogiki i filozofii na UJ.

¹ Ks. dr Mirosław Wierzbicki SDB – salezjanin, posiada wieloletnie doświadczenie pedagogiczne w Polsce i za granicą. Wychowawca i nauczyciel w wielu salezjańskich ośrodkach wychowawczych. Stopień doktora uzyskał na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w roku 2009. Od 2011 roku wykładowca na Wydziale Nauk o Wychowaniu Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie.

W pracy wykorzystane zostały materiały archiwalne zgromadzone w zbiorach: Biblioteki Salezjańskiego Instytutu Teologicznego w Turynie, Archiwum Inspektorialnego Inspektorii Piemontu w Turynie na Valdocco, Centralnego Archiwum Zgromadzenia Salezjańskiego w Rzymie, Biblioteki Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie. Na terenie Polski autor przeprowadził kwerendę w archiwach Inspektorialnych, do których należą: archiwa w Krakowie, Warszawie, Pile i Wrocławiu.

Publikacja składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych wykazem skrótów i Wstępem. We Wstępie ks. M. Wierzbicki zaprezentował cel i strukturę pracy, dokonał przeglądu dotychczasowego stanu badań oraz wyekspozował podstawy źródłowe niezbędne dla omówienia zagadnień poruszonych w publikacji. Dopelnieniem pracy jest Zakończenie, w którym Autor dokonał podsumowania oraz Aneks i Bibliografia. Trzeba podkreślić, że w Aneksie znajdują się ważne materiały, które uzupełniają w zasadniczy sposób treść rozważań w poszczególnych rozdziałach. Są to między innymi list ks. Bosko, statuty salezjańskich szkół, fotografie z Archiwum Salezjańskiego oraz z prywatnego archiwum autora.

Pierwszy z rozdziałów, pt. *Nauczyciel – wychowawca w poglądach Jana Bosko* (s. 21–67), ma za zadanie przybliżyć czytelnikowi nie tylko proces kształtowania się koncepcji pedagogicznej J. Bosko, ale też ukazać miejsce i rolę nauczyciela–wychowawcy w systemie prewencyjnym. Ks. M. Wierzbicki w tej części pracy wziął również na warsztat badawczy takie problemy, jak: kształcenie i sposób doboru nauczycieli, cechy pedagoga szkół salezjańskich oraz metody jego pracy. Na uwagę zasługuje przedstawienie praktykowanych w placówkach salezjańskich metod pracy wychowawczej. Autor przybliżył istotę metody prewencyjnej, na którą składają się różnorodne oddziaływania wychowawcze. Są to: całkowite oddanie się młodzieży, ukazanie miłości do młodzieży, gościnność i obecność wśród młodzieży, stwarzanie sprzyjającego klimatu i miejsca (pedagogika miejsca), odpowiedzialność i włączanie młodzieży w proces wychowawczy, radości i świętowanie, wychowanie mas i grup, ukierunkowanie na ewangelizację. Wydaje się jednak, że szczególne znaczenie ma ukazanie przez autora osoby nauczyciela–wychowawcy w ujęciu J. Bosko. Pozwala ono czytelnikowi przede wszystkim poznać pobudki działania pedagoga z Turynu i zrozumieć ich sens.

W kolejnym rozdziale, pt. *Nauczyciel–wychowawca w polskich szkołach salezjańskich* (s. 69–115), autor podjął próbę ukazania życia polskich salezjanów na ziemi włoskiej i ich przygotowanie do pracy wychowawczej. Poruszył kwestię działalności edukacyjnej, jaką prowadzili salezianie do II wojny światowej oraz w czasie jej trwania, konspiracyjną działalność w czasie II wojny światowej, przebieg powojennej odnowy szkolnictwa, a także okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Zwrócił też szczególną

uwagę na kontekst społeczny, metody i warunki pracy wychowawczej nauczyciela w szkolnictwie salezjańskim. Na uwagę zasługuje fakt wyeksponowania przez ks. M. Wierzbickiego zmian, jakie dokonały się na przestrzeni lat w salezjańskiej szkole i w pracy dydaktyczno-wychowawczej uczących tam nauczycieli.

W rozdziale trzecim, pt. *Nauczyciel i jego zadania we współczesnej szkole salezjańskiej* (s. 116–170), autor zaprezentował zadania i wpływ organów prowadzących na pracę pedagogów. Podjął się odpowiedzi na pytanie, jakie są powinności nauczyciela w zarządzaniu placówką oświatową? (wyszczególnił zadania dyrektora i wicedyrektora szkoły), zwrócił uwagę na problem roli salezjanina w szkole, a także roli nauczyciela świeckiego.

Ostatni rozdział, pt. *Nauczyciel–wychowawca we współczesnej szkole salezjańskiej w świetle badań własnych* (s. 171–195), to analiza badań autora. Ks. M. Wierzbicki poświęcił tę część pracy wyjaśnieniom, jaka była metodologiczna koncepcja jego badań. Określił i nazwał problem badawczy, a także zapoznał czytelnika z metodami, technikami i narzędziami badawczymi stosowanymi w swojej pracy. Zauważył, że do podjęcia pracy w placówkach salezjańskich motywowała pedagogów sprzyjająca atmosfera, panująca w tych szkołach, oraz możliwość wychowywania podopiecznych zgodnie z ideą propagowaną przez ks. J. Bosko. Stąd efekty w postaci tworenia tzw. „wychowawczej wspólnoty”.

Warto zauważyć, że ks. M. Wierzbicki podjął się próby uporządkowania informacji dotyczących nauczyciela w jednym typie szkół organizowanych przez Kościół, wskazując głównie na specyfikę ich funkcjonowania na gruncie polskim. Kompetentnie przeanalizował źródła i dokumenty zarówno w języku polskim, jak i włoskim, oraz wyciągnął ważne wnioski. Istotny jest fakt, że szkoły salezjańskie na całym świecie funkcjonują na podstawie tych samych dokumentów. Stąd możliwe było wykorzystanie przez autora zarówno źródeł, jak i opracowań dotyczących pracy nauczycieli w placówkach salezjańskich znajdujących się w Polsce i za granicą. W swojej naukowej refleksji nad pedagogiką salezjańską autor wskazał na elementy, które mogą być przydatne we współczesnej praktyce edukacyjnej. Jako pedagog–praktyk, który zna problemy środowiska szkolnego, podkreśla, w jaki sposób nauczyciel–wychowawca może stawać się bardziej skuteczny w procesie wychowania młodych ludzi zgodnie z ideą ks. J. Bosko.

Joanna Falkowska*

* Dr Joanna Falkowska – adiunkt w Katedrze Pedagogiki na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK.